

СИЛАБУС
навчальної дисципліни

**ІСТОРІЯ УКРАЇНИ
ПЕРШОЇ ПОЛОВИНИ
XX СТ.**

НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
«ЧЕРНІГІВСЬКИЙ КОЛЕГІУМ»
ІМЕНІ Т.Г. ШЕВЧЕНКА

НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ
ІНСТИТУТ ІСТОРІЇ ТА
СОЦІОГУМАНІТАРНИХ
ДИСЦИПЛІН ІМЕНІ
О.М. ЛАЗАРЕВСЬКОГО

КАФЕДРА
ІСТОРІЇ УКРАЇНИ, АРХЕОЛОГІЇ ТА
КРАЄЗНАВСТВА

Освітній ступінь
Галузь знань
Спеціальність
Освітньо-професійна програма
Кількість кредитів
Рік підготовки, семестр
Компонент освітньо-професійної
програми
Дні занять
Мова викладання
Консультації

Викладач

Контакти

бакалавр
03 Гуманітарні науки
032 Історія та археологія
Історія та археологія
4,5
3 рік, VI семестр
Обов'язковий компонент

згідно з розкладом
українська
щосереди 13.00–15.00 (113 кабінет, з
можливістю дистанційної роботи на
платформах ZOOM та Google-class).
кандидат історичних наук, доцент
Рахно Олександр Якович
E-mail: Rahno_205@ukr.net

ОПИС ДИСЦИПЛІНИ

Навчальна дисципліна «Історія України першої половини ХХ ст.» є обов'язковим компонентом освітньо-професійної програми 032 «Історія та археологія»). Дисципліна є продовженням наскрізного курсу «Історія України». Вона охоплює коло теоретичних і практичних проблем історії українських земель від початку ХХ ст. до початку Другої світової війни. Вивчення дисципліни сприяє процесу формування у студентів історичного мислення, умінню аналізувати й узагальнювати історичні події та явища, визначати їх суть, причинно-наслідкові зв'язки між ними, виділяти основне, об'єктивне і суб'єктивне, самостійно оцінювати і інтерпретувати історичний процес, робити правильні висновки з метою успішної розбудови своєї національної держави, усвідомлювати її роль і місце у світовій історії, вихованню патріотизму.

Навчальна програма «Історія України першої половини ХХ ст.» планується у VI-му семестрі і передбачає 26 лекційних годин, 20 практичних і 89 годин самостійної роботи. Формою підсумкового контролю якості знань, навичок, вмінь студентів є іспит.

Метою навчальної дисципліни «Історія України першої половини ХХ ст.» є створення цілісного уявлення про соціально-економічний, політичний та культурний розвиток українських земель у 1900–1939 рр.; формування у студентів компетентностей творчого осмислення історичного минулого українського народу в контексті світової історії та практики державотворення в сучасній українській державі; набуття студентами наукового бачення суспільних явищ, подій, тенденцій минулого та сучасного; застосовувати набуті знання з історії України при викладанні курсу у закладах середньої освіти, для орієнтації в громадсько-політичному житті та оцінки суспільних явищ і подій; виховання у студентської молоді патріотизму, активної громадської позиції.

Завдання: розвиток навичок наукового аналізу, спрямованих на забезпечення самостійного осмислення закономірностей історичного процесу; оволодіння практичними навичками роботи з історичними джерелами і науковою літературою; вироблення уміння правильно оформляти методологічний і технічний інструментарій наукових досліджень; пробудження і розвиток інтересу до України, виховання любові та поваги до її культури, звичаїв, традицій, історичного минулого; вироблення наукового бачення суспільних явищ, подій, тенденцій минулого та сучасного; формування умінь критично аналізувати отриману з різних джерел інформацію, самостійно трактувати її, застосовувати набуті знання з історії для орієнтації в громадсько-політичному житті та оцінки суспільних явищ і подій; виховання національної і громадської свідомості, формування толерантного, неупередженого ставлення до інших народів, утвердження ідеалів гуманізму.

Предметом вивчення навчальної дисципліни є історія українського народу та інших етносів, які мешкали на території сучасної України у 1900–1939 рр., події, які розгорталися на українських землях під час Першої світової війни, Українська революція 1917–1921 рр., встановлення радянської державності внаслідок поразки Визвольних змагань, соціально-економічні, політичні та культурні процеси даного періоду.

Програма навчальної дисципліни складається з трьох змістових модулів:

1. Українські землі на початку ХХ ст. (1900–1917 рр.).
2. Українська національно-демократична революція (1917–1921 рр.).
3. Українські землі у складі СРСР, Польщі, Румунії та Чехословаччини (20–30-ті рр. ХХ ст.).

Обсяг дисципліни

	Денна форма	Заочна форма
Кількість кредитів ECTS	4,5	4,5
Кількість годин:	135	135
- лекції	26	10
- практичні / семінарські	20	6
- лабораторні		
- індивідуальні завдання		
- самостійна робота студента	89	119

Статус навчальної дисципліни: нормативна (обов'язкова)

Передумови для вивчення дисципліни Навчальна дисципліна «Історія України першої половини ХХ ст.» пов'язана з наступними дисциплінами: «Історія України литовсько-польської доби», «Історія України доби Гетьманщини», «Історія України ХІХ ст.», «Історія країн Європи і Америки нового і новітнього часу», «Історія української культури».

Очікувані результати навчання і фахові компетентності, що формуються в процесі вивчення дисципліни «Історія України першої половини ХХ ст.»:

Загальні компетентності

- ЗК 3. Здатність до абстрактного мислення, аналізу і синтезу.
- ЗК 4. Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово.
- ЗК 6. Здатність до пошуку та аналізу інформації з різних джерел.
- ЗК 8. Здатність застосовувати знання в практичних ситуаціях.
- ЗК 9. Здатність бути критичним і самокритичним.

Спеціальні (фахові) компетентності

- СК 1. Усвідомлення взаємозв'язку між фактами, подіями, явищами і процесами в минулому та сучасності.
- СК 2. Усвідомлення відмінностей в історіографічних поглядах різних періодів та в різних контекстах.
- СК 3. Усвідомлення соціальних функцій історика, розуміння можливості використання історії для досягнення політичних цілей, в тому числі наслідків зловживання історією.
- СК 4. Здатність використовувати у професійній діяльності наукові праці та інформаційно-довідкові видання (бібліографічні довідники, путівники до архівних фондів, архівні описи тощо), сучасні інформаційно-пошукові системи.
- СК 5. Здатність відшуковувати необхідні для освітньої та наукової діяльності історичні джерела (архівні та опубліковані документи, етнографічні,

- картографічні матеріали, музейні експонати, археологічні артефакти і т. п.).
- СК 8. Здатність використовувати у фаховій діяльності знання гуманітарних та соціальних наук, вміння аналізувати, оцінювати і прогнозувати політичні, економічні, культурні й соціальні події та явища.
- СК 9. Здатність працювати з історичними текстами і документами, коментувати, анотувати їх відповідно до певних критеріїв; презентувати і обговорювати результати наукових досліджень.
- СК 10. Здатність вільно оперувати спеціальною термінологією.
- СК 13. Здатність визначати причинно-наслідкові зв'язки розвитку людської цивілізації, основні етапи її становлення.
- СК 14. Здатність визначати загальні закономірності та особливості історичного розвитку країн світу, визначати місце історії України у контексті світової історії.

Програмні результати навчання

- ПРН 1. Знати найважливіші факти історичного минулого українського народу і історії людства загалом, а також мати більш глибокі знання про певний історичний період або проблему.
- ПРН 2. Розуміти контекст і причини відповідних історичних подій та використовувати ці знання у професійній діяльності.
- ПРН 3. Знати основні підходи до вивчення вітчизняної та світової історії, принципи і методи історичного пізнання, основні типи і види історичних джерел.
- ПРН 4. Володіти понятійно-категоріальним апаратом історичної науки, професійно оперувати науковими термінами, прийнятими у фаховому середовищі.
- ПРН 5. Вміти працювати з письмовими, речовими, етнографічними, усними, архівними та іншими історичними джерелами.
- ПРН 6. Виявляти взаємозв'язки між процесами у минулому та на сучасному етапі, аналізувати суспільні процеси в історії України у контексті європейської та світової історії.
- ПРН 7. Розуміти і виявляти відмінності в історіописанні, поглядах на минуле представників різних епох та у різних контекстах
- ПРН 8. Брати участь у плануванні та виконанні наукових досліджень у сфері історії, презентувати результати досліджень, аргументувати висновки детальні знання про певний історичний період або проблему.
- ПРН 11. Здійснювати аналіз ситуацій з урахуванням історичного контексту та/або історичних передумов.
- ПРН 13. Розуміти загальні та специфічні риси історичного розвитку різних регіонів України, Європи та світу, фактори, що зумовлюють різноманіття культур та національних спільнот, ефективно співпрацювати з носіями різних історичних та культурних цінностей.
- ПРН 15. Застосовувати набуті спеціальні компетентності на широкому громадсько-політичному та суспільному рівнях, аргументувати важливість соціальних функцій історика в сучасному суспільстві.

ЗМІСТ ДИСЦИПЛІНИ

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин											
	денна форма						Заочна форма					
	усьог о	у тому числі					усьог о	у тому числі				
		л	п	ла б	ін д	с.р.		л	п	ла б	ін д	с.р. .
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Модуль 1												
Змістовий модуль 1. Українські землі на початку ХХ ст. (1900–1917 рр.)												
Тема 1. Вступ	6	2				4	10	1				9
Тема 2. Соціально-економічний та політичний розвиток Наддніпрянської України на початку ХХ ст.	12	2	2			8	11	1				10
Тема 3. Західноукраїнські землі на початку ХХ ст.	6	2				4	11	1				10
Тема 4. Україна в роки Першої світової війни	13	2	2			9	12		2			10
Тема 5. Розвиток культури України на початку ХХ ст.	10		2			8	11	1				10
Разом ЗМ 1	47	8	6			33	55	4	2			49
Змістовий модуль 2. Українські землі в роки Української національної революції та боротьби за незалежність (1917–1921 рр.).												
Тема 6. Українська революція (1917 – 1918 рр.)	14	4	2			8	12		2			10
Тема 7. Українська Держава П.Скоропадського (квітень–грудень 1918 р.)	6	2				4	11	1				10
Тема 8. Національно-визвольний рух на західноукраїнськи	18	2	4			12	11	1				10

х землях. Проголошення ЗУНР.												
Тема 9. УНР доби Директорії та завершення Визвольних змагань (1918– 1921 рр.)	6	2				4	11	1				10
Разом за ЗМ 2	44	10	6			28	45	3	2			40
Змістовий модуль 3. Українські землі у складі СРСР, Польщі, Румунії та Чехословаччини (20–30-ті рр. ХХ ст.).												
Тема 10. УСРР у період непу (1921 – 1928 рр.)	18	2	4			12	11	1				10
Тема 11. Соціально- економічні та політичні перетворення (1929–1939 рр.)	20	4	4			12	13	1	2			10
Тема 12. Західноукраїнські землі у міжвоєнний період (1921–1939 рр.)	6	2				4	11	1				10
Разом за ЗМ 3	44	8	8			28	35	3	2			30
Усього годин	135	26	20			89	135	10	6			119

ТЕМИ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Український національно-визвольний рух у період революції 1905–1907 рр.	2
2	Розвиток культури України на початку ХХ ст.	2
3	Українські землі під час Першої світової війни 1914–1918 рр.	2
4	Універсали Української Центральної Ради	2
5	Політика більшовиків в Україні	2
6	Селянський рух в Україні в 1918–1923 рр.	2

7	Причини поразки та уроки Української революції	2
8	Розв'язання національних проблем в УСРР у 20-х – на початку 30-х рр.	2
9	Колективізація та голодомор 1932–1933 рр. в Україні	2
10	Сталінський терор на Україні 20–30-ті рр.	2
	Разом	20

РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ТА ЛІТЕРАТУРА

Основна література:

1. Алексєєв Ю.М. Історія України: навчальний посібник для вузів. К., 2004. 256 с.
2. Бойко О.Д. Історія України: Посібник. К., 2016. 656 с.
3. Грицак Я. Нарис історії України: формування модерної української нації XIX–XX століття. К.: Генеза, 2000. 360 с.
4. Гупан Н.М., Пометун О.І. Історія України. К.: Освіта. 2012. 336 с.
5. Історія України: Хрестоматія / Упоряд. В.М. Литвин. К. : Наук. думка, 2013. 1056 с.
6. Калініченко В.В., Рибалка І.К., Історія України. Частина III: 1917-2003 рр.: Підручник для історичних факультетів вищих навчальних закладів. Х.: ХНУ імені В.Н.Каразіна, 2004.
7. Котова Н. Історія України: навчальний посібник. Харків: Одиссей, 2005. 413 с.
8. Литвин В. Історія України: підручник / відп. ред.. В. Смолій. НАН України. Інститут історії України. К.: Наукова думка, 2013. 991 с.
9. Литвин В.М. Історія України (у 3-х томах). К.: Альтернативи, 2005.
10. Михальчук П. А. Історія України. Курс лекцій. Навчальний посібник. Вид. 2-ге, доп. і перероб. Тернопіль: Астон, 2003. 272 с.
11. Михальчук П.А. Історія України, Термінологічний і хронологічний довідник. Вид 2-ге, доп. і перероб. Тернопіль: «Підручники і посібники», 2006. 192 с.
12. Новітня історія України (1900–2000): Підруч. Для іст. спец. вищих навч. зал. / А.Г.Слюсаренко, В.І.Гусєв, В.М.Литвин. 2-е вид, переробл. і доп. К.: Вища школа, 2002. 718 с.
13. Підкова І., Шуст Р. Довідник з історії України. Ч. 1-3. К.: Генеза, 1999.
14. Політична історія України. У 6-ти т. К., 2002–2004.
15. Політична історія України: Посібник для студентів вищих навчальних закладів / За ред. В.І.Танцюри. К., 2001. 488 с.
16. Україна в ХХ ст.: зб. документів і матеріалів (1900–1939). Упор. А.Г.Слюсаренко, А.О.Буравченков, М.І.Миронець та ін. К., 2000. 448 с.

Допоміжна література:

1. Вегеш М.М. Карпатська Україна: Документи і факти. Ужгород: Карпати, 2004. 432 с.
2. Вегеш М. Карпатська Україна (1938–1939). Ужгород, 1993.
3. Верстюк В. Українська Центральна Рада: Навч. посібник. К.:Заповіт, 1997. 344 с.

4. Волковинський В.М. Бойові дії на українських землях в роки Першої світової війни // Український історичний журнал. 2004. №4. С. 38–55.
5. Дорошенко Д. Нарис історії України. У 2-х т. – К., 1992.
6. Історія Криму першої половини ХХ ст. Нариси. Навчальний посібник 10 клас. / Цалик С. М., Мокрогуз О. П., Волошенюк О. В. / За редакцією Волошенюк О. В., Іванова В. Ф., Євтушенко Р. І. Київ: Академія української преси, Центр вільної преси, 2020. 66 с.
7. Історія України. Нове бачення. У 2-х т. – К., 1996.
8. Історія України / Під ред. Ю.Зайцева. – Львів, 1996.
9. Історія України / Під ред. В.А.Смолія. – К., 1997.
10. Історія України ХХ – початку ХХІ століття: Навч. посібник / За заг. ред. Смолія В.А. – К., 2004.
11. Кравчук М. Українські Січові Стрільці. Івано-Франківськ. 1998.
12. Коваль М.В. Україна у Другій світовій та Великій Вітчизняній війнах (1939–1945 рр.). К., 1999. Т. 12. («Україна крізь віки»). 335 с.
13. Кульчицький С.В. Україна між двома війнами (1921–1939). («Україна крізь віки»). Т. 11. К., 1999. 335 с.
14. Литвин В. Україна: доба війн і революцій (1914 – 1920). К., 2003. 488 с.
15. Литвин М., Науменко К. Історія ЗУНР. Львів. 1995.
16. Никифорак М.В. Буковина в державно-правовій системі Австрії (1774–1918 рр.). Чернівці: Рута, 2004. 383 с.
17. Полонська-Василенко Н. Історія України. 2-е вид. К.: «Либідь», 1993. Т.2: Від середини ХVII століття до 1923 року. С. 407–606.
18. Рахно О.Я. «Громадянський строй, народодержавні права і обов’язки людей на Україні» (проект автономії України О. О. Русова 1907 р.) // Вісник Чернігівського державного педагогічного університету імені Т. Г. Шевченка. Випуск 33. Серія: історичні науки. №3. Чернігів, 2006. С. 171–181.
19. Рахно О.Я. Михайло Русов: віхи життя та діяльності (До 130-річчя від дня народження) // Сіверянський літопис. 2006. №4. С. 120–125.
20. Рахно О. Я. Чернігівські земці (історико-біографічні нариси). Чернігів: КП «Видавництво «Чернігівські обереги», 2009. 352 с.
21. Рахно О.Я. Чернігівське губернське земство у 1914–1919 рр. // Вісник Чернігівського національного педагогічного університету. Вип. 87. №8 / Чернігівський національний педагогічний університет імені Т. Г. Шевченка; гол. ред. Носко М. О. Чернігів: ЧНПУ, 2011. (Серія: Історичні науки). С. 251–257.
22. Рахно О.Я. Переселенська діяльність Чернігівського губернського земства // Чорноморський літопис: Науковий журнал. – Миколаїв: Вид-во ЧДУ імені Петра Могили, 2012. Вип. 5. С. 77–83.
23. Рахно О.Я. Голови Чернігівської губернської земської управи: Біобібліографічний довідник. Чернігів: Десна Поліграф, 2013. 240 с.
24. Реєнт О. Павло Скоропадський. К.:Альтернативи. 2003. 304 с.
25. Рубльов О.С., Реєнт О.П. Українські визвольні змагання 1917–1921 рр. / Україна крізь віки. Т.10. К.:Альтернативи, 1999. 320 с.
26. Русов О. О. Щоденники та спогади / [упорядкування, підготовка до друку, вступна стаття, коментарі О. Я. Рахна]. Чернігів: Десна Поліграф, 2011. 320 с.

- 27 Сарбей В.Г. Національне відродження України. («Україна крізь віки»). Т.9. К., 1999. 336 с.
28. Солдатенко В.Ф. Українська революція. Історичний нарис. К.:Либідь, 1999. 976 с.
29. Субтельний О. Україна. Історія. К.: “Либідь”, 1991. С. 295–510.
30. Українська Центральна Рада. Документи і матеріали. У 2-х т. К., 1996–1997.
31. Уряди України у ХХ ст.: Наук.-док. вид. / Н.П.Барановська, Т.Б.Бикова, С.Г.Богачук та ін. – К.: Наук. думка, 2001. – 606 с.
32. Шаповал Ю. Україна ХХ ст.: особи та події в контексті важкої історії. – К.: Генеза, 2001. – 557 с.
33. Чернігівська губернія у роки Першої світової війни: Документи і матеріали / [упорядники: О.Б.Коваленко, О.М.Потапенко, О.Я.Рахно]. Чернігів: Десна Поліграф, 2017. Кн. 1. 360 с.

Інформаційні ресурси в Інтернеті:

1. [Електронні видання - Український інститут національної пам'яті](https://uinp.gov.ua/elektronni-vydannya)
:https://uinp.gov.ua/elektronni-vydannya
2. Грицак Я. Нариси з історії України формування
<http://history.franko.lviv.ua/PDF%20Final/Grycak.pdf>
3. Кудряченко А.І., Калінічева Г.І., Костиря А.А. Політична історія України. К., 2006. <http://ivinas.gov.ua/images/Polit-History.pdf>
4. Історія Криму першої половини ХХ ст. Нариси. <https://www.aup.com.ua/istoriya-krimu-pershoi-polovini-khkh-st-na/>
- 5.Історія України ХХ ст. в архівних документах: <https://archives.gov.ua/wp-content/uploads/2020/03/20-4.pdf>
6. Сіверянський літопис. Архів номерів. <http://www.siver-litopis.cn.ua/arch.htm>

ПОЛІТИКА ДИСЦИПЛІНИ ТА ОЦІНЮВАННЯ

Студент має право:

- вільно висловлювати свої думки усно або письмово, аргументуючи їх знаннями провідних засад освітнього менеджменту, економіки, права тощо;
- вносити пропозиції щодо формування та реалізації власної освітньої траєкторії; активізації власної самостійної пізнавальної діяльності, форм і методів проведення аудиторних занять;
- відпрацьовувати пропущені заняття в установленому порядку;
- отримати індивідуальні консультації у викладача.

Студент зобов'язаний:

- відвідувати заняття всіх видів відповідно до встановленого дирекцією розкладу, запізнення на заняття допускається тільки з поважних причин;
- брати активну участь у роботі під час аудиторних занять, дотримуватися правил етичної поведінки, поважати думки та права інших студентів і викладача;
- виконати індивідуальне завдання, підготовка якого є обов'язковою умовою допуску до екзамену.

- набрати під час вивчення навчальної дисципліни мінімум 60 балів.

Політика щодо дедлайнів та перескладання. Пропущені з поважної причини заняття дозволяється відпрацьовувати впродовж **двох тижнів** після завершення дії поважної причини і при наявності документа-підстави (довідки, розпорядження про індивідуальних графік відвідування тощо).

Політика щодо академічної доброчесності. Студенти керуються нормами «Положення про академічну доброчесність здобувачів освіти в Національному університеті «Чернігівський колегіум» імені Т.Г.Шевченка» (Наказ Ректора № 383 від 27.12.2019 р. зі змінами і доповненнями від 23.12.2020 (<https://drive.google.com/file/d/1YOj2QK3xW-03evO8Tkg1o3ZKUAbBL-VH/view>)).

У процесі навчання та при підготовці рефератів, індивідуальних завдань забороняються плагіат, фабрикація та фальсифікація результатів, списування, хабарництво.

Політика щодо викладання. Викладання навчальної дисципліни відбувається на засадах студентоцентризму, антропоцентризму, гуманізму, поваги до соціокультурного плюралізму.

РОЗПОДІЛ БАЛІВ

Види контролю	Кількість	Бали	Загальна кількість балів
Робота на практичному занятті	10	5	до 50
Самостійна робота: Підготовка до колоквиуму	1	10	до 10
Підготовка індивідуального завдання (реферату, презентації)	1	15	до 15
Складання екзамену			до 25
Усього:			до 100